

Kuuleminen eduskunnan hallinto- ja turvallisuusjaostossa 11.11.2015: näkemys edustustoverkosta, sen kehittämisestä ja roolista vienninedistäjänä, itsenäisyyspäiväjuhlien merkityksestä

Edustustoverkkosuunnittelu: Bratislavan, Ljubljanan ja Luxemburgin suurlähetystöt lakkautettiin 1.9.2015 lukien. Tämän jälkeen Suomen ulkomaan edustustoverkko käsittää 89 edustustoa. Tämä on selvästi vähemmän kuin muilla Pohjoismailla Islantia lukuun ottamatta (Norja 101, Ruotsi 103, Tanska 106).

Ulkoasiainhallinto on joutunut supistuvista toimintamenomäärärahoista johtuen leikkaamaan edustustoverkkoaan lähes koko 2010-luvun ajan. Toistuvien leikkauspäätösten johdosta säästämiskeinot (tukitoimintojen tehostaminen, henkilötöyvuosivähennykset, säästöt infrastruktuurimenoissa kuten kiinteistömenoissa ja tietohallinnossa sekä matkustamisessa) alkavat olla loppuun käytetty. Ollaan tilanteessa, jossa ministeriön on säästövelvoitteiden jatkuessa kajottava ydintoimintaansa. Jäljellä olevista merkittävien säästöjen saamistavoista ainoita on sulkea lisää edustustoja, sillä edustustoverkon menot muodostavat lähes 60 prosenttia ulkoasiainhallinnon toimintamenoista.

Ulkoasiainhallinnon viimeisten 10 vuoden henkilötöyvuosivähennykset ovat kokonaisuudessaan 243 henkilötöyvuotta. Edustustojen toimintamäärärahoja on leikattu viimeisten kymmenen vuoden aikana yli 20 miljoonaa euroa ja henkilötöyvuosivähennyksistä edustustoihin on kohdistunut 128 henkilötöyvuotta. Viisumientuotannon ja samalla viisumivirkailijoiden määrän kasvaessa varsinaiseen substanssityöhön kohdistuneet HTV-vähennykset eivät erotu ulkoasiainhallinnon kokonaisluvussa.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan merkitys ja Suomen aseman vahvistaminen korostuvat nykyisessä kansainvälisessä poliittisessa tilanteessa. Kansallisen läsnäolon merkitys on vahvistunut entisestään. Edustustoverkko huolehtii siitä, että Suomi näkyy, kuuluu ja vaikuttaa eri puolilla maailmaa.

Resurssien kannalta toinen tärkeä ulkoasiainhallinnon toiminto on **Team Finland –työ ja Suomen viennin edistäminen** sekä siihen liittyvä maakuvatyö. Vienninedistämisorganisaatioiden toiminnan painopiste on keskittynyt Suomeen ja ulkomailla ulkoasiainhallinnon merkitys vienninedistämistyössä on kasvanut. Edustustoverkon rooli erityisesti Euroopan ulkopuolisissa maissa vienninedistämisen vahvistamiseksi on keskeinen. Ilman diplomatiaa ja suhdetoimintatyötä konkreettisia askeleita viennin edistämisen vahvistamiseksi on hankala ottaa.

Edellä mainittujen painopisteiden vuoksi edustustoverkon ja ulkoasiainhallinnon resurssien leikkaukset johtaisivat Suomen kannalta epätoivottavaan tilanteeseen. Suomella on tarpeita avata uusia edustustoja tai vahvistaa läsnäoloa erityisesti Euroopan ulkopuolisissa maissa. Myös edustustoverkon henkilövoimavarojen vahvistaminen niissä maissa, joissa Suomen turvallisuuspoliittiset sekä kauppapoliittiset edut ovat suuret, on tarpeen.

Ulkoministerin lokakuussa 2014 asettama **Suomen edustautumisen tavat ja mallit (TAMA) –hanke** hakee parempaa kustannustehokkuutta ja säästöjä uudistamalla toimintatapoja ja keskittämällä toimintoja. Hankkeen tavoitteena on optimoida Suomen edustautumisen tavat ja mallit sekä löytää kustannussäästöjä edustautumisen rakenteita uusimalla ja olemassa olevia resursseja uudelleen suuntaamalla. Hankkeessa etsitään myös tapoja keventää edustustojen hallintoa, vahvistaa vienninedistämisen toimintaedellytyksiä ja järjestää lakisääteiset kansalaispalvelut entistä joustavammin uuden konsulilain pohjalta. Hankkeessa on tutustuttu verrokkimaiden ratkaisuihin. TAMA-hankkeen tavoitteena on UM:n modernisointi, hallinnon ja tukitoimien keskittäminen Helsinkiin niin pitkälle kuin mahdollista, edustustojen

tukitoimien ulkoistaminen siellä missä mahdollista ja kansalaispalveluiden tarjoaminen kysyntälähtöisesti. Kanslioiden ja residenssien läsnäolo tullaan määrittelemään profiilinsa mukaisesti. Edustustot ja residenssit tulee nähdä Suomen käyntikortteina, sähköisiä palveluita lisätään ja TF ja maakuvatyö vastaamaan edustustoprofiilia. Hankkeen päätyöryhmä on kokoontunut kevään aikana kymmenen kertaa, lisäksi on pidetty Sitran fasilitoima aivoriihi ja aivoriihi kunniakonsulitoiminnasta. Hankkeella on päätyöryhmän lisäksi neljä alatyöryhmää: kiinteistöalatyöryhmä, hallintoalatyöryhmä, Team Finland ja maakuva-alatyöryhmä sekä kansalaispalveluiden alatyöryhmä. Hankkeen raportti valmistuu vuoden loppuun mennessä.

Itsenäisyyspäiväjuhlat:

Suomen ulkomaan edustustoissa ei pidetä itsenäisyyspäiväjuhlia vuonna 2015. Alustava päätös asiasta tehtiin jo syksyllä 2014 ja päätös vahvistettiin lopullisen talousarviopäätöksen yhteydessä keväällä 2015.

Ulkoministeriö on ollut ja on edelleen tiukassa taloudellisessa tilanteessa. Viime vuosina on sopeuduttu pienenevään rahoitukseen useilla uudistuksilla ja menoleikkauksilla. UM on sulkenut vuosien 2011-2015 aikana yhteensä 13 edustustoa ja avannut samaan aikaan vain 2 pientä toimipistettä ulkomailla. Ministeriössä ja edustustoissa on meneillään jatkuvasti toiminnan priorisointitarkasteluja, suunnitteluperustaksi on jo aiemmin annettu esimerkiksi miljoonan euron matkakulusäästövelvoite ja meneillään on myös keskeneräinen yli 130 henkilötövuoden supistamisohjelma ministeriötoiminnoissa Helsingissä. Edustautumisen tapoja ja malleja tarkastellaan innovatiivisesti uudelleen mm. vienninedistämisen, kansalaispalvelujen, toimitilojen ja hallinnon näkökulmasta, mutta kehittäminen on kesken.

Sopeutustoimenpiteenä itsenäisyyspäiväjuhlista luopuminen vuonna 2015 koskee tasapuolisesti kaikkia edustustoja. Säästö toimenpiteestä on lähes 500.000 euroa, mikä vastaa lähes Minskin ja Bogotan toimipisteiden yhteenlaskettua koko vuoden rahoitusta tai yhden muun pienehkön edustuston koko vuoden toiminnan rahoitusta. Myös vuoden 2016 osalta jouduttiin suunnittelussa ottamaan huomioon sama säästö, mutta ennen lopullista päätöstä käydään uudestaan läpi mahdollisuuksia erilaiseen yhteistoimintaan muiden osapuolten kanssa.